

Salvesens korstog mot Omsorgsovertakelser

Charlotte Reedtz

Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, Nord -psykisk helse og barnevern (RKBU Nord)

charlotte.reedtz@uit.no

Det er sikkert mye som kan gjøres for å heve kvaliteten på sakkyndiges arbeid. Men Einar Salvesens innspill polariserer og forummer debatten.

RESPEKTLØST: Å fremstille norske dommere som nikkedukker som styres av sakkyndige som igjen styres av det store stygge barnevernet, vitner om manglende respekt for de ulike faglige aktørene i saker om omsorgsovertakelser, mener Charlotte Reedtz.

DEBATT : SAKKYNDIGHET I BARNEVERNSSAKER

I februarutgaven hevdet Einar C. Salvesen at offentlig oppnevnte psykologer har for stor makt i barnevernssaker, og at det er på tide med en kritisk gjennomgang av de sakkyndiges metodebruk og den totale rettssikkerheten til barn og familier i slike saker.

Med velvalgte fyndbegreper som etikk, vitenskapelighet, kvalitetssikring og evidens mobiliserer psykolog Salvesen sine fagfeller til sitt korstog mot omsorgsovertakelser i barnevernet.

Skremmebilde

Først polemiserer han mot det han kaller «mangehatteri» og viser til «en gruppe sakkyndige psykologer som, med ulike hatter, går igjen i sak etter sak». Det er vanskelig å forstå hvilke ulike hatter han snakker om. For den sakkyndige i saker etter barneverntjenesteloven er utredere og *skal* derfor avgi sakkyndige erklæringer og påfølgende muntlige vitneforklaringer i saker som prøves for fylkesnemnder og domstoler. I de veiledende retningslinjene for sakkyndig arbeid i barnevernssaker (2009) heter det i klartekst at målet med det sakkyndige arbeidet er å gi en barnefaglig vurdering av de aktuelle vurderingstemaene om hva som på kort og lang sikt gir barnet forsvarlig omsorg. Det er vanskelig å se at det er så mange hatter å velge mellom.

Salvesen skaper et skremmebilde av uetiske og uvitenskapelige sakkyndige for å underbygge sin påstand om at foreldres og barns rettssikkerhet er for dårlig

Salvesen argumenterer videre som om sakkyndige utredere i en sak kan engasjeres som fagkyndig medlem eller meddommer i de samme sakene som de selv har utredet. Dette er selvfølgelig ikke riktig. Videre hevder han at hvilke sakkyndige som engasjeres som fagkyndig medlem eller meddommer, avhenger av at de har hatt saker der de har gått inn for omsorgsovertakelser. Salvesen argumenterer som om aktørene i domstolen styrer disse sakene som komplotter der utfallet er gitt på forhånd, noe som faller på sin egen urimelighet. Salvesen begrunner ikke hvorfor det er problematisk at sakkyndige psykologer kan engasjeres og oppnevnes av ulike instanser. Istedet skaper han et skremmebilde av uetiske og uvitenskapelige sakkyndige for å underbygge sin påstand om at foreldres og barns rettssikkerhet er for dårlig.

Sakkyndige rapporter er ikke bestillingsverk

Salvesen fortsetter sin kritikk med påstander om at sakkyndige i sine rapporter «meget sjelden forholder seg kritisk eller kommer med alternative forståelsesmåter eller løsninger i forhold til det som fremkommer i barnevernets dokumentasjon eller føringer i en sak». Dypest sett er dette en påstand om at barnevernet kan bestille de faglige vurderingene og rådene de ønsker seg fra sakkyndige psykologer. Det gis ingen empirisk dokumentasjon for påstanden. Dermed faller Salvesen, som selv roper etter en mer vitenskapelig forankring, for eget grep.

Mye kan helt sikkert gjøres for å styrke kvaliteten på og kompetansen i arbeidet til alle aktører i saker om omsorgsovertakelser. Mer kunnskap om barn som utsettes for omsorgssvikt, og hvilke konsekvenser dette får for dem i nåtid og fremtid, er et viktig redskap som fremmer handlingskompetanse i disse sakene. Salvesens kronikk er imidlertid totalt blottet for referanser til og drøfting av de tiltakene som faktisk finnes og som kan bidra til å sikre kvaliteten på de sakkyndiges arbeid, og ingen av de følgende momentene er drøftet:

- Norsk Psykologforening sitt opplæringsprogram for sakkyndige
- Registeret for sakkyndige i barne- og familiesaker opprettet av myndighetene
- Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen
- Barnesakkyndig kommisjon
- Fagetisk råd i Norsk Psykologforening
- Foreningen for sakkyndige psykologer (FOSAP)

Salvesen nøyer seg med å karakterisere medlemmene av barnesakkyndig kommisjon (BSK) som inkompetente og bestående av mange av de samme psykologene som selv «leverer rapporter som ikke holder mål». Hva som er motivasjonen bak hans kritikk mot andre psykologer, virker uklart, spesielt når han ikke engang har satt seg inn i det faktiske arbeidet som gjøres for å heve sakkyndiges kompetanse og kvalitetssikre deres arbeid. Det helt sikkert enda flere ting som kan gjøres for å heve kvaliteten på sakkyndiges arbeid. Salvesens innspill er imidlertid lite konstruktivt og målbærer først og fremst et ønske om å karakterisere andre på en svært negative måte. Etter min mening fordummer og polariserer han debatten.

Manglende respect for kompetanse

Men Salvesen er ikke bare kritisk til sakkyndiges og medlemmer av BSK sitt arbeid. Han tar også for seg fylkesnemndsledere og dommere i barnevernssaker. Dommerne aksepterer ifølge Salvesen at de sakkyndige får full definisjonsmakt i disse sakene, og «slutter å utøve eget godt juridisk, praktisk og fornuftig skjønn». Salvesen mener altså at dommerne er nikkedukker som ikke forstår barns beste, men i stedet styres av sakkyndige som igjen styres av det store stygge barnevernet. Heller ikke barnevernet er opptatt av barnets beste, men «mest opptatt av å vinne en sak». Slike påstander vitner om manglende respekt for de ulike faglige aktørene i saker om omsorgsovertakelser og gir en sjeldent unyansert fremstilling av barnefaglig sakkyndighetsarbeid utført av norske psykologer.

Barnevernet vinner frem i om lag 90 prosent av sakene de bringer inn for fylkesnemnda (NOU 2012:5). Dette kan skyldes både at de reagerer for sent og at de prøver ut inadekvate tiltak over for lang tid i saker der barn utsettes for omsorgssvikt. Novas forskning fra 2012 støtter en slik forklaring. De dokumenterer at barnevernet i gjennomsnitt bruker 5 år på tiltaksarbeid før de går til sak om omsorgsovertakelser. Der det offentlige har overtatt omsorgen, viser det seg dessuten at disse ungene i langt større grad har tilknytning av utrygg kvalitet og har tilknytningsforstyrrelser sammenlignet med den øvrige populasjonen (Clausen, 2009). Dette kan også være en indikasjon på at omsorgsovertakelser etter omsorgssvikt kommer for sent i barnets emosjonelle utvikling. Ut fra et slikt perspektiv er det grunn til å sette spørsmålsteget ved hvorvidt barns rettssikkerhet er for dårlig ivaretatt, ikke fordi barnevernet er for proaktive i forhold til omsorgsovertakelser, slik Salvesen hevder, men fordi de er for passive.

Nei til privatisering av barnevernsfaglig arbeid

Salvesen synes å mene at sakkyndige skal overta barnevernets arbeidsoppgaver med å kartlegge foreldres omsorgsevne og endringspotensial, barns tilknytning til og samspill med sine foreldre, og at sakkyndige skal gjøre dette arbeidet gjennom omfattende observasjon, dialog og veiledning over tid. Dette er jeg helt uenig i. Etter min mening argumenterer Salvesen her i realiteten for at private sakkyndige skal være behandlere og tiltaksutøvere i barnevernet.

Utfordringen med de mange vanskelige og kompliserte oppgaver i barnevernet løses ikke med at det faglige arbeidet i saker med omsorgssvikt settes ut til private sakkyndige. Tvert imot bør en storstilt satsing på kompetanseheving i barnevernet være det sentrale verktøyet for å heve kvaliteten på det faglige arbeidet. Det er maktpåliggende at barnevernsarbeidere har gode kunnskaper om utviklingspsykologi, om variabler som påvirker barns psykiske helse, og om risiko- og resiliensfaktorer for helse og uhelse. Barnevernsarbeidere bør videre ha teoretiske og ferdighetsbaserte kunnskaper om evidensbaserte metoder i samtaler med barn, observasjoner av samspill og veiledning av barn og foreldre/foresatte. Etter at NOU 2009:8 om kompetanseheving i barnevernet kom, har det vært mange initiativer i denne retning. Nye utdanningstilbud for barnevernsarbeidere, forslag til endringer

i barnevernloven og evaluering av hvordan barneverntjenestene er organisert, er en del av dette bildet. Det er viktig at psykologer bidrar til denne utviklingen på alle måter vi kan. Det bør være en målsetting at barnevernsarbeid i Norge skal være så godt at barnevernet kan og tør å bringe saker til fylkesnemnda uten at private sakkyndige psykologer har utredet sakene for tjenesten.

charlotte.reedtz@uit.no